

О НОВЛЕНА ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ДОСТУПУ ВПО ДО СОЦІАЛЬНИХ ВИПЛАТ ТА ПЕНСІЙ

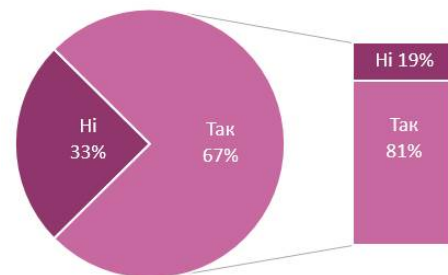

ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ

- У лютому 2016 р. Уряд України призупинив виплату соціальних виплат і пенсій приблизно **500 000–600 000 ВПО на сході України** до проведення перевірки проживання за місцем реєстрації ВПО. Було призупинено виплати, які сплачуються переміщеним особам, відповідно до постанови Кабінету Міністрів № 505, а також пенсій та інших видів соціальних виплат.
- Враховуючи те, що соціальні виплати отримують переважно ВПО з особливими потребами, **найсильніше постраждали найбільш соціально незахищені категорії населення**, зокрема люди похилого віку, багатодітні сім'ї, люди з інвалідністю та одинокі матері.
- У 2016 р. Кабінет Міністрів ухвалив низку постанов (№№ 365, 167, 964), які закладають **основу для забезпечення доступу до соціальних виплат і пенсій ВПО**, а також окреслюють процедуру призупинення, перевірки та поновлення виплат. 14 грудня було затверджено поправки до постанов №№ 365, 505, 509 і 167, спрямованих на спрощення процедур реєстрації ВПО, призначення соціальних виплат та доставки пенсій особам з інвалідністю.
- Незважаючи на те, що ці постанови визначили критерії для призупинення виплат та процедуру проведення перевірки місця проживання для управлінь праці та соціального захисту населення (УПСЗН), це створило режим, за якого ВПО, що отримують соціальні виплати або пенсії, **підлягають ретельній перевірці та втручанню у їх життя, які не застосовуються до інших громадян України, що отримують такі самі виплати**.
- Ці зміни суперечать законодавству України, оскільки виплати пенсій та соціальних виплат можуть регулюватися тільки законами України, а не постановами Кабінету Міністрів. Правовий порядок базується на принципі, що уряд повинен діяти лише на підставі та в межах повноважень визначених законодавством та Конституцією для забезпечення належного захисту громадян.
- Вимога щодо **перевірки місця проживання**, яку запроваджено цими нормативними актами, створює додаткове навантаження на місцеві УПСЗН, перед якими постає завдання перевіряти місце проживання ВПО **кожні шість місяців**. Разом з тим кількість працівників УПСЗН залишилася на тому ж рівні, що призводить до значних затримок із перевіркою місця проживання ВПО.
- Організації, які надають правову допомогу ВПО, підкреслюють, що **доступ до соціальних виплат і пенсій залишається проблемою, про яку найчастіше говорять ВПО**. Те, що ВПО потрібна правова допомога, щоб отримати доступ до таких виплат, свідчить про неясність установлених процедур.

Кількість респондентів*, які отримують соціальні виплати** чи пенсії до початку конфлікту

Кількість респондентів, які отримують соціальні виплати зараз

Джерело: Оцінка потреб у юридичній допомозі, Данська Рада у справах біженців - січень 2017
* Вибірка 199 осіб, з них 26% ВПО
** Щонайменше один тип виплат

Правова допомога за типом питань

Джерело: Звіт про надання правової допомоги, БФ "Право на захист" - січень 2017р.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ

- Призупинення соціальних виплат і пенсій для ВПО, а також потреба в подальшій перевірці є дискримінаційними, оскільки лише ВПО підлягають ретельній перевірці, що проводиться у формі відвідування їхнього житла кожні шість місяців, а також превентивному призупиненню виплати пільг в очікуванні на повторну перевірку. Постійне наголошування на необхідності перевірки місця проживання ВПО перешкоджає соціальній єдності та стигматизує ВПО.
- Призупинення виплати пільг до проведення перевірки **порушує базові принципи процедурної справедливості**. Необхідно, щоб виплати призупинялися тільки після виявлення випадків шахрайства.
- Навіть у випадках, коли перевірка проходить швидко, ВПО **отримують свої виплати через один-два місяці після дати подання заяви**, оскільки дані з заяви подаються до комісії з призначення/поновлення соціальних виплат лише раз на місяць. Деякі ВПО чекають до **чотирьох місяців**, доки зможе відбутися перевірка. Протягом цього часу вони не мають доступу до соціальних виплат або пенсій.
- **Люди літнього віку становлять значну частку населення, що постраждало внаслідок конфлікту**. Для відновлення виплати їх пенсій їм необхідно годинами стояти в чергах в управліннях пенсійного фонду.
- Соціальні виплати та пенсії часто є **єдиним джерелом доходу** для ВПО, зокрема родин із одним годувальником, пенсіонерів і людей з інвалідністю¹. Призупинення виплат наражає ВПО на ризик виселення, стати безпритульними, а також **нездатності задовольнити базові потреби**, наприклад, у їжі та ліках.
- Неможливість отримати соціальні виплати та пенсії призвела до **випадків виселення через несплату орендної плати**. Особи, яких опитували на контрольно-пропускних пунктах, зазначили, що вони повернулися на непідконтрольні уряду території, де мають житло, через неспроможність платити за житло та комунальні послуги на підконтрольній уряду території².
- Призупинення соціальних виплат і пенсій також може **призвести до повторного вимушеного переміщення**, оскільки ВПО, що не можуть покрити витрати на проживання, змушені переїжджати до інших регіонів України, де вони сподіваються знайти дешевше житло або, можливо, мають родичів, у яких можуть зупинитися.

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ НА НЕПІДКОНТРОЛЬНИХ УРЯДУ ТЕРИТОРІЯХ

- У листопаді 2014 р. Уряд України призупинив виплату соціальних пільг і пенсій особам, які проживають на непідконтрольній уряду території. Відповідно до постанов Кабінету Міністрів № 637 і № 595 особи, що проживають на НПУТ, мають право на отримання пенсій і соціальних виплат, тільки коли вони переїжджають на підконтрольній уряду території і реєструються як ВПО.
- Прив'язування пенсій до реєстрації ВПО у такий спосіб може спричинити додаткове переміщення, яке забороняється Керівними принципами з питання внутрішнього переміщення.
- Це також становить порушення права на власність, яке громадяни України мають незалежно від місця свого проживання.
- Необхідність їздити на підконтрольну уряду територію і перетинати лінію розмежування наражає людей, які проживають на непідконтрольній уряду території, на ризик для власної безпеки та створює додаткові фінансові складнощі.
- Маломобільні групи населення, чия здатність пересуватися обмежена через вік або інвалідність, не мають змоги їздити на підконтрольній уряду території, а відтак взагалі не можуть отримати соціальні виплати та пенсії.
- Визнаючи проблеми, що стоять перед Урядом України в організації виплат на непідконтрольній уряду території, необхідно докласти максимальних зусиль, щоб гарантувати можливість отримання соціальних виплат і пенсій усіма українцями, включно із тими, що проживають на непідконтрольній уряду території.

РЕКОМЕНДАЦІЇ/ВАЖЛИВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

- Переміщені особи повинні мати доступ до соціальних послуг, виплат, пенсій і банківського обслуговування на рівній основі з іншими громадянами України. Уряду України не варто запроваджувати додаткові механізми перевірки виплати пенсій і соціальних виплат ВПО, які не передбачені законом для громадян України, що не були переміщені.
- Будь-яка система перевірки та попередження шахрайства повинна передбачати запобіжні заходи, що ґрунтуються на національних і міжнародних стандартах у сфері захисту прав людини. У випадку підозри факту шахрайства необхідно провести перевірку, перш ніж припинити виплати.
- Уряду України потрібно відмовитися від прив'язування пенсій (які є набутих правом усіх громадян, що відповідають певним вимогам, і жодним чином не пов'язані з переміщенням) до додаткової вимоги про реєстрацію як ВПО та постійного проживання на підконтрольній уряду території. Ця додаткова вимога є дискримінаційною. Уряду необхідно виконати рішення Вищого адміністративного суду від 16 жовтня 2015 р., який визнав незаконним призупинення виплати Урядом пенсій громадянам, які проживають на непідконтрольній уряду території.
- Уряду України варто проводити консультації з громадянським суспільством, зокрема із самими ВПО, під час ухвалення рішень, які на них впливатимуть.

¹ За результатами Міжвідомчої оцінки вразливості у 2016 р. ініціативи REACH, 38 % ВПО залежать від соціальних виплат і пенсій як від основного джерела прибутку. Багато родин ВПО не мають другорядних (37 %) або третьорядних (63 %) джерел прибутку.

² «Багато ВПО, особливо ті з них, що покладаються на соціальні виплати як на основне джерело прибутку, зазначили, що вони будуть змушені повернутися на території, підконтрольні збройним угрупованням, внаслідок призупинення виплат і підвищених цін на комунальні послуги у 2016 р.» — Доповідь Моніторингової місії ООН з прав людини, серпень-листопад 2016 р.